

Minister-President
Minister van Algemene Zaken

> Retouradres Postbus 20001 2500 EA Den Haag

Aan de Voozitter van de
Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG
NEDERLAND

Minister-President

Binnenhof 19
2513 AA Den Haag
Postbus 20001
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie

4224389

Datum 8 september 2021

Hierbij bied ik u de antwoorden aan op:

- Vragen van de leden De Hoop en Arib (beiden PvdA) over het ontslag van de minister en staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, C. van Nieuwenhuizen-Wijbenga en S. van Veldhoven d.d. 1 september 2021, kenmerk 2021Z14805.
- Vragen van het lid Leijten (SP) over het bericht dat de minister een lobbyfunctie heeft aanvaard d.d. 1 september, kenmerk 2021Z14812.
- Vragen van de leden Eerdmans en Pouw-Verweij (beiden JA21) over het vertrek van minister Van Nieuwenhuizen van Infrastructuur en Waterstaat d.d. 1 september 2021, kenmerk 2021Z14814.
- Vragen van het lid Sneller (D66) over het lobbyverbod voor oud-bewindspersonen en de overstap van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat d.d. 3 september 2021, kenmerk 2021Z14910.

DE MINISTER-PRESIDENT,
Minister van Algemene Zaken,

Mark Rutte

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Drs. K.H. Ollongren

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat,

Drs. B. Visser

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

2021Z14805

(ingezonden 1 september 2021)

Vragen van de leden De Hoop en Arib (beiden PvdA) aan de minister-president over het ontslag van de minister en staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat, C. van Nieuwenhuizen-Wijbenga en S. van Veldhoven.

1) Kunt u uitleggen waarom beide bewindspersonen op het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat vroegtijdig ontslag hebben genomen als bewindspersoon uit dit demissionaire kabinet?

2) Hoe oordeelt u hierover?

3) Wat betekent het voor het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat dat beide bewindspersonen van het demissionaire kabinet Rutte III ontslag hebben genomen?

Antwoord op de vragen 1 tot en met 3

De bewindspersonen op het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat zijn beiden, afzonderlijk van elkaar en op een verschillend moment, benaderd met een aanbod voor een andere baan. Zij hebben beiden besloten op dit aanbod in te gaan. Het is, binnen wettelijke kaders, aan een minister zelf om te bepalen welke functies hij of zij vervult na het vervullen van het ministersambt.

De continuïteit van het kabinetsbeleid is gewaarborgd met de benoeming van nieuwe bewindspersonen bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

4) Bent u op de hoogte van het feit dat de werkzaamheden van C. Van Nieuwenhuizen en S. Van Veldhoven beide vallen onder lobbywerkzaamheden op hun oude departement?

Het is denkbaar dat de voormalige bewindslieden in het kader van hun nieuwe functie belangen behartigen die liggen op het beleidsterrein van hun voormalige ministerie. In dat geval zijn zij voor medewerkers van dat ministerie als lobbyist niet aanvaardbaar, tenzij de secretaris-generaal een uitzondering maakt. De beoordeling of zich dit voor doet is aan de secretaris-generaal van IenW.

5) Klopt het dat de nieuwe werkgever van voormalig S. van Veldhoven het World Resources Institute jaarlijks vele miljoenen ontvangt vanuit verschillende ministeries waaronder het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat?

In de afgelopen vijf jaar is onder meer vanuit het ministerie van IenW in totaal 1,7 miljoen euro aan het WRI verstrekt. Deze informatie is eerder via de jaarverslagen met uw Kamer gedeeld. Verder verstrekt ook het ministerie van Buitenlandse Zaken subsidie aan het WRI.

6) Is het waar dat de voormalig minister C. van Nieuwenhuizen als lobbyist voor haar nieuwe werkgever Vereniging Energie-Nederland afhankelijk is van besluitvorming op verschillende ministeries, waaronder het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat?

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

De Minister van EZK draagt beleidsverantwoordelijkheid voor de energiesector. De energiesector is primair afhankelijk van zijn besluitvorming. Tegelijkertijd zijn daarbij op specifieke onderdelen ook aangelegenheden in het geding die behoren tot de verantwoordelijkheid van onder meer de minister van I&W. Hierbij is te denken aan de betrokkenheid van I&W bij aanwijzing van gebieden op zee die geschikt zijn voor windenergie. Op grond van het lobbyverbod, mogen ambtenaren van het ministerie van I&W geen lobbycontact hebben met mevrouw Van Nieuwenhuizen, tenzij de secretaris-generaal een uitzondering maakt.

7) Kent u het voorstel uit de ministerraad Rutte II van toenmalig minister van Binnenlandse Zaken, Ronald Plasterk, voor een afkoelperiode van 2 jaar voor bewindspersonen op hun oude departement?

8) Geldt het principe van een afkoelperiode ook voor het huidige demissionaire kabinet?

Antwoord op de vragen 7 en 8

De bestaande regeling betreft geen afkoelperiode maar een lobbyverbod voor bewindspersonen gedurende twee jaar na het aftreden bij hun voormalig ministerie. Het kabinet heeft dit lobbyverbod voor gewezen bewindspersonen uiteengezet in een brief aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II 2016/17, 34376, nr. 15). Ministeries zullen uitdrukkelijk de bewindspersoon na het aftreden gedurende een periode van twee jaar niet aanvaarden als lobbyist namens een bedrijf, een semipublieke organisatie (bijvoorbeeld een woningcorporatie, een publieke omroep of een zorginstelling) of een lobbyorganisatie (waaronder een non-gouvernementele organisatie) die belangen behartigt op het beleidsterrein van de gewezen bewindspersoon, tenzij de secretaris-generaal een uitzondering maakt. Deze regel beoogt dus niet het in dienst treden bij een dergelijke instelling onmogelijk te maken maar wel om gedurende een bepaalde periode te voorkomen dat een oud-bewindspersoon kennis en positie op grond van de vorige functie inzet voor de belangen van de nieuwe werkgever. Concreet komt deze spelregel erop neer dat gewezen bewindspersonen na het aftreden gedurende twee jaar voor de medewerkers van het ministerie op geen enkele manier aanvaardbaar zijn als lobbyist namens een bedrijf, een semipublieke organisatie of een lobbyorganisatie die belangen behartigt op het beleidsterrein van de gewezen bewindspersoon. Bewindspersonen ontvangen na het aftreden een brief over rechten en plichten. Deze brief attendeert de vertrekkende bewindspersoon nogmaals op het geldende lobbyverbod.

In de brief bij het nalevingsverslag naar aanleiding van de vijfde evaluatieronde van de GRECO (Kamerstukken II 2020/21, 35570 VII, nr. 107) is gesteld dat het kabinet zich beraadt op nadere maatregelen die betrekking hebben op beperkingen na uitdiensttreding voor gewezen bewindspersonen die een nieuwe betrekking zoeken en/of op het punt staan een dergelijke betrekking te aanvaarden.

9) Kan de Kamer er vanuit gaan dat alle andere bewindspersonen in het huidige demissionaire kabinet hun termijn uitdienen?

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

De beantwoording van deze vraag is geen kabinetsaangelegenheid maar is aan iedere bewindspersoon zelf.

NU.nl, 31 augustus 2021; <https://www.nu.nl/politiek/6154220/van-nieuwenhuizen-stapt-op-als-minister-van-infrastructuur-vanwege-nieuwe-baan.html?redirect=1>

1. Geenstijl.nl, 9 juli 2021; <https://www.geenstijl.nl/5160048/hee-stientje-leen-ons-eens-een-tientje/>

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

2021Z14812

(ingezonden 1 september 2021)

Vragen van het lid Leijten (SP) aan de minister-president en de minister van Infrastructuur en Waterstaat over het bericht dat de minister een lobbyfunctie heeft aanvaard

1) Is het aanvaarden van een lobbyfunctie volgens u in strijd met het handboek voor bewindspersonen, zoals beschreven onder 6.2.2.? Zo nee, waarom niet? (1)(2)

Nee. Het aanvaarden van een functie is niet in het strijd met het handboek voor bewindspersonen. In het handboek is een lobbyverbod voor gewezen bewindspersonen opgenomen, die zijn basis vindt in een brief aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II 2016/17, 34376, nr. 15), opgenomen. Ministeries zullen uitdrukkelijk de bewindspersoon na het aftreden gedurende een periode van twee jaar niet aanvaarden als lobbyist namens een bedrijf, een semipublieke organisatie (bijvoorbeeld een woningcorporatie, een publieke omroep of een zorginstelling) of een lobbyorganisatie (waaronder een non-gouvernementele organisatie) die belangen behartigt op het beleidsterrein van de gewezen bewindspersoon. Deze regel beoogt dus niet het in dienst treden bij een dergelijke instelling onmogelijk te maken maar wel om gedurende een bepaalde periode te voorkomen dat een oud-bewindspersoon kennis en positie op grond van de vorige functie inzet voor de belangen van de nieuwe werkgever.

2) Is het volgens u aanvaardbaar dat in korte tijd twee bewindslieden van hetzelfde ministerie voortijdig vertrekken om een hoge positie elders te vervullen? Zo ja, waarom? (3)

De bewindspersonen op het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat zijn beiden, afzonderlijk van elkaar en op een verschillend moment, benaderd met een aanbod van een andere baan. Zij hebben beiden besloten op dit aanbod in te gaan. Het is, binnen wettelijke kaders, aan een minister zelf om te bepalen welke functies hij of zij vervult na het vervullen van het ministersambt. De continuïteit van het kabinetsbeleid is gewaarborgd met de benoeming van nieuwe bewindspersonen bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

3) Ziet u het ministerschap als een bijzonder eervol ambt of als reguliere baan?

Het ministerschap is een eervol ambt dat afhankelijk is van bijzondere factoren, zoals het vertrouwen van de Tweede kamer. Het is daarmee geen reguliere baan.

4) Als de riante wachtgeldvergoeding voor bewindspersonen blijkbaar niet voorkomt dat bewindspersonen eerder vertrekken, bent u dan bereid deze riant voorziening te versoberen? (5)

Antwoord op de vragen 3 en 4

Bewindspersonen hebben geen recht op een wachtgeldvergoeding maar aanspraak op een uitkering bij aftreden op grond van de Algemene pensioenwet

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

politieke ambtsdragers. Ik ben niet bereid deze uitkering te versoberen omdat deze uitkering niet is bedoeld om te voorkomen dat bewindspersonen eerder vertrekken maar- indien nodig - na het aftreden een tijdelijke financiële overbrugging te bieden naar een nieuwe inkomensvoorziening. Dat is in dit geval niet aan de orde.

5) Vindt u, gezien de kennelijk hoge werkdruk waardoor bewindspersonen uitvallen en er tijdelijke nieuwe bewindspersonen geïnstalleerd worden, het acceptabel om een bewindspersoon van Defensie met extra werkzaamheden te belasten, zeker gezien de huidige situatie in Afghanistan? (6)

De keuze om de staatssecretaris van Defensie voor te dragen als minister van I&W is in goed overleg met de minister van Defensie tot stand gekomen.

- (1) <https://nos.nl/artikel/2395852-minister-van-nieuwenhuizen-vertrekt-vanwege-andere-baan>
- (2) <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2017/10/03/handboek-voor-bewindspersonen>
- (3) <https://nos.nl/artikel/2388603-staatssecretaris-van-veldhoven-d66-heeft-andere-baan>
- (4) <https://www.vvd.nl/profielen/mark-rutte/>
- (5) <https://twitter.com/Jorn/status/1432618798327205888?s=20>
- (6) <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/05/24/weer-valt-een-politicus-om-door-te-hoge-werkdruk-a4044642>

Toelichting:

Deze vragen dienen ter aanvulling op eerdere vragen terzake van de leden De Hoop en Arib (beiden PvdA), ingezonden 1 september 2021 (vraagnummer 2021Z14805).

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

2021Z14814

(ingezonden 1 september 2021)

Vragen van de leden Eerdmans en Pouw-Verweij (beiden JA21) aan de minister-president over het vertrek van minister Van Nieuwenhuizen van Infrastructuur en Waterstaat.

1) Deelt u de mening dat de functie van mevrouw Van Nieuwenhuizen als lobbyist bij Vereniging Energie-Nederland, branchevereniging van onder meer energiebedrijven Shell, Eneco, RWE, GasTerra, Vattenfall, BP en Essent, op zijn minst een mogelijk belangenconflict verenigt met de portefeuille Infrastructuur en Waterstaat die zij als minister bekleedde?

In de nieuwe functie van mevrouw Van Nieuwenhuizen staat de energiesector centraal. De Minister van EZK draagt beleidsverantwoordelijkheid voor de energiesector. De energiesector is primair afhankelijk van zijn besluitvorming. Tegelijkertijd zijn daarbij op specifieke onderdelen ook aangelegenheden in het geding die behoren tot de verantwoordelijkheid van onder meer de minister van IenW. Hierbij is te denken aan de betrokkenheid van IenW bij aanwijzing van gebieden op zee die geschikt zijn voor windenergie. Op grond van het lobbyverbod (oud-) bewindspersonen, mag mevrouw Van Nieuwenhuizen daarover gedurende twee jaar geen lobby-contact hebben met de ambtenaren van het Ministerie van I&W.

2)Kunt u bevestigen dat mevrouw Van Nieuwenhuizen zodra zij met Vereniging Energie-Nederland was overeengekomen hiervoor als lobbyist aan de slag te gaan haar ambt niet ogenblikkelijk heeft neergelegd, maar is blijven functioneren als minister in de wetenschap dat daarmee een groot integriteitsvraagstuk ontstaat en indien het antwoord daarop bevestigend luidt, hoe lang heeft deze periode geduurd?

Vereniging Energie Nederland heeft mevrouw Van Nieuwenhuizen op 31 augustus 2021 benoemd tot haar voorzitter. Mevrouw Van Nieuwenhuizen heeft per diezelfde dag haar ontslag als minister aangeboden aan de Koning. Zij zal de nieuwe functie vervullen vanaf 1 oktober 2021. In de aanloop naar de benoeming heeft zij op 28 juli 2021 een verklaring geaccordeerd (zie bijlage) waarin zij de secretaris generaal van het ministerie van I&W vraagt haar te attenderen op aangelegenheden die tot haar taak behoren en mogelijk direct of indirect kunnen raken aan een nieuwe functie, waarvoor zij benoeming verwacht in september 2021 en die zij na afloop van haar ministerschap zou willen vervullen. Indien er raakvlakken zouden zijn met haar functie als minister, zou zij de Minister van EZK vragen deze aangelegenheden af te doen. Deze afspraak is gemaakt om elke schijn of potentiële schijn van belangenverstrengeling te vermijden.

3) Kunt u bevestigen dat het schaamteloos is dat een minister zonder blikken of blozen overstapt naar een functie die is gericht op het beïnvloeden en ombuigen van het beleid van hetzelfde kabinet waarvan zij deel heeft uitgemaakt en dezelfde Eerste Kamer en Tweede Kamer waarvan zij het vertrouwen genoot?

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

4) Bent u het ermee eens dat het abrupte vertrek van mevrouw Van Nieuwenhuizen de innige en tevens onwenselijke vervlechting van het grote bedrijfsleven met de overheid en politiek illustreert?

Antwoord op de vragen 3 en 4

Het is, binnen wettelijke kaders, aan een minister zelf om te bepalen welke functies hij of zij vervult na het vervullen van het ministersambt.

5) Bent u het ermee eens dat voor bewindslieden die vertrekken een afkoelperiode van bijvoorbeeld vier jaar nodig is voordat ze werkzaam worden bij een bedrijf of instelling waarvan de activiteiten onmiskenbaar raakvlakken hebben met de portefeuille die zij in het kabinet behartigen, om zodoende zelfs de schijn van belangenverstremgeling en schending van de integriteit te voorkomen?

In de brief van het kabinet aan de Tweede Kamer van 6 juli 2021 (Kamerstukken II 2020/21, 35570 VII, nr. 107) over het nalevingsverslag van de GRECO is gesteld dat het kabinet zich nog beraadt op nadere maatregelen die betrekking hebben op beperkingen na uitdiensttreding voor gewezen bewindspersonen die een nieuwe betrekking zoeken en/of op het punt staan een dergelijke betrekking te aanvaarden.

6) Bent u bereid het kabinet te bewegen tot een toezegging namens alle bewindslieden dat vanaf nu geen enkele bewindspersoon zonder afkoelingsperiode van bijvoorbeeld vier jaar zal overstappen naar een bedrijf dat of instelling die onmiskenbaar raakvlakken heeft met de portefeuille die hij of zij bekleedt?

Nee, omdat een dergelijke toezegging in strijd is met artikel 19, derde lid van de Grondwet op grond waarvan iedere Nederlander het recht heeft op vrije keuze van arbeid, behoudens de beperkingen bij of krachtens de wet gesteld. Die wettelijke beperkingen zijn er niet voor bewindspersonen. De vraag of, en zo ja welke, wettelijke regels gesteld zouden moeten worden voor (gewezen) bewindspersonen vergt een zorgvuldig besluitvormingsproces, dat betrokken wordt bij de opvolging van bovengenoemde brief.

7) Bent u het ermee eens dat een onverhoopt ontkennend of ontwijkend antwoord op voorgaande vragen het vertrouwen in onze democratie ondermijnt, omdat daaruit een minachting spreekt voor het ambt van minister of staatssecretaris en de vanzelfsprekendheid van een draaideurlobbycratie waar de geldelijke belangen en carrière van bewindslieden kennelijk belangrijker zijn dan de eervolle positie om Nederland te dienen in een hoge positie die weinigen is gegeven?

Nee.

Toelichting:

Deze vragen dienen ter aanvulling op eerdere vragen terzake van de leden De Hoop en Arib (beiden PvdA), ingezonden 1 september 2021 (vraagnummer

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

2021Z14805) en van het lid Leijten (SP), ingezonden 1 september 2021 (vraagnummer 2021Z14812)

Bijlage:

"Ik, Cora van Nieuwenhuizen Wijbenga, minister van Infrastructuur en Waterstaat zal waarschijnlijk in september worden benoemd in een functie die ik na afloop van mijn ministerschap ga vervullen. Alhoewel deze functie niet direct ligt op het terrein waarvoor ik als minister verantwoordelijk ben, heb ik, alhoewel deze benoeming nu nog niet officieel is, zorgvuldigheidshalve, de volgende afspraak gemaakt.

Omdat ik nu al kennis van draag van deze op handen zijnde benoeming vraag ik aan mijn secretaris generaal, Jan Hendrik Dronkers, mij vanaf heden te attenderen op aangelegenheden die tot mijn taak behoren en mogelijk direct of indirect met deze nieuwe functie te maken hebben, zodat ik in dergelijke gevallen mijn collega van Economische Zaken en Klimaat kan vragen deze aangelegenheden af te doen. Uiteraard zal ik zelf ook op deze aangelegenheden letten.

Ik heb deze afspraak gemaakt om elke schijn of potentiële schijn van belangenverstrengeling te vermijden. Ik zal mijn secretaris generaal vragen zijn collega van Algemene Zaken van bovenstaande afspraak op de hoogte te stellen.

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

2021Z14910

(ingezonden 3 september 2021)

Vragen van het lid Sneller (D66) aan de minister-president en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over het lobbyverbod voor oud-bewindspersonen en de overstap van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat

1) Kunt u – conform de beantwoording van eerdere Kamervragen[1] – bevestigen dat hoewel de Regeling circulaire lobbyverbod bewindspersonen is ingetrokken, dit lobbyverbod onverkort van kracht is ingevolge het Handboek voor bewindspersonen en de Gedragscode Integriteit Rijk?

Ja, met dien verstande dat de circulaire als zodanig geen regeling betrof, maar een middel om medewerkers bekend te maken met de norm, die onverkort van kracht is. In de nieuwe ambtelijke arbeidsverhoudingen voor ambtenaren als gevolg van de invoering van de Wet normalisering rechtpositie ambtenaren zijn circulaire's niet meer een geëigend middel om ambtenaren te informeren over geldend beleid of regels. Nu de circulaire is ingetrokken, zullen medewerkers van de Rijksdienst voor alle duidelijkheid ook nog op andere wijze worden geïnformeerd over het lobbyverbod.

2) Kunt u derhalve bevestigen dat ambtenaren van ministeries geen contact mogen hebben met hun gewezen bewindspersoon als lobbyist in de periode van twee jaar na aftreden?

Ja. Gewezen bewindspersonen zijn na het aftreden gedurende twee jaar voor medewerkers van het voormalige ministerie van de bewindspersoon op geen enkele manier aanvaardbaar als lobbyist namens een bedrijf, een semipublieke organisatie of een lobbyorganisatie die belangen behartigt op het beleidsterrein van de gewezen bewindspersoon, tenzij de secretaris-generaal hiervoor een uitzondering maakt.

3) Kunt u toelichten hoe het staat met de invoering van de 'andere wijze waarop het lobbyverbod aan medewerkers in de rijksdienst wordt opgelegd', zoals in de beantwoording van eerdere Kamervragen aangekondigd?

In de brief aan de Tweede Kamer van 6 juli 2021 over het nalevingsverslag van de GRECO (Kamerstukken II 2020/21, 35570 VII, nr. 107) is aangegeven dat het kabinet zich nog beraadt op nadere maatregelen die betrekking hebben op beperkingen na uitdiensttreding voor gewezen bewindspersonen die een nieuwe betrekking zoeken en/of op het punt staan een dergelijke betrekking te aanvaarden. Voor medewerkers van de Rijksdienst geldt nog steeds de Gedragscode Integriteit Rijk. Nu de circulaire is ingetrokken, zullen medewerkers van de Rijksdienst voor alle duidelijkheid ook nog op andere wijze worden geïnformeerd over het lobbyverbod.

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

4) Klopt het dat de voormalig Minister van Infrastructuur en Waterstaat, mevrouw Van Nieuwenhuizen, van 15 tot 24 januari 2021 het beheer over het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft gevoerd?[2]

De voormalig Minister van Infrastructuur en Waterstaat is belast geweest met het beheer van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat tussen 15 januari en 20 januari 2021, de datum van de beëdiging van Bas van 't Wout.

5) Betekent dit derhalve dat ambtenaren van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat op grond van het lobbyverbod in de twee jaar na 24 januari 2021 geen contact mogen hebben met oud minister Van Nieuwenhuizen als lobbyist?[3]

Gedurende de periode dat, na het aan de heer Wiebes verleende ontslag, nog niet is voorzien in de benoeming van een nieuwe Minister van Economische Zaken en Klimaat is oud-minister Van Nieuwenhuizen belast geweest met het beheer van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Een dergelijke voorziening was in staatsrechtelijke zin noodzakelijk, teneinde te voorkomen dat er geen ministeriele verantwoordelijkheid zou bestaan voor het overheidshandelen gedurende een periode waarin een minister, belast met de leiding van het departement, is teruggetreden, en nog geen opvolger is aangetreden.

Oud-minister Van Nieuwenhuizen heeft het beheer gevoerd over het ministerie van EZK gedurende 5 dagen (inclusief een weekend). In deze periode heeft zij geen ambtelijke contacten opgebouwd. Zij heeft een beperkt aantal stukken afgedaan.

De regeling inzake het lobbyverbod kent tekstueel geen onderscheid naar de aard en duur van het ministerschap, maar spreekt over aanvaardbaarheid voor 'hun ministerie', en biedt de mogelijkheid tot afwijking voor het desbetreffende ministerie. Bij de totstandkoming is als doel van het beleid omschreven te voorkomen dat aftredende of afgetreden bewindslieden kennis en positie uit de eerdere hoedanigheid als bewindspersoon op onwenselijke wijze benutten voor de belangen van een organisatie waar zij na het aftreden in dienst zijn getreden. De regeling dient in het licht van dit doel te worden toegepast.

6) Kunt u bevestigen dat oud-bewindspersonen conform het huidige lobbyverbod gedurende de zogenaamde afkoelperiode wel gewoon mogen lobbyen bij bewindspersonen? Acht u dit wenselijk?

In het huidige kader is geen beperking voorzien ten aanzien van het contact tussen bewindspersonen en oud-bewindspersonen. In antwoord op de GRECO-aanbeveling om regels en richtsnoeren in te voeren over de omgang met derden en lobbyisten heeft het kabinet in de brief van 6 juli 2021 bij het nalevingsverslag GRECO (Kamerstukken II 2020/21, 35570 VII, nr. 107) gesteld dat contacten met lobbyisten risico's met zich mee kunnen brengen en in sommige gevallen kunnen leiden tot onzuivere verhoudingen. Bewindspersonen dienen hierop alert te zijn. In overeenstemming met de aanbevelingen van de GRECO is het kabinet voornemens om naast algehele gedragsregels ook de omgang met lobbyisten voor

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

bewindspersonen te vatten in deze gedragsregels. In de brief is gesteld dat het volgende kabinet hiervan de concrete uitwerking ter hand zal nemen.

7) Acht u de reikwijdte van het huidige lobbyverbod, namelijk alleen ten aanzien van ambtenaren met 'hun gewezen bewindspersoon' en niet de ambtenaren van andere ministeries – ook niet als daarmee intensief is samengewerkt – adequaat om de onderliggende doelen van het lobbyverbod doeltreffend te bereiken? Zo ja, kunt u dit nader toelichten? Zo nee, bent u bereid de reikwijdte verder uit te breiden?

Het is, binnen wettelijke kaders, aan een gewezen minister zelf om te bepalen welke functies hij of zij vervult na het vervullen van het ministersambt. Zoals ik bij vraag 3 heb gezegd, beraadt het kabinet zich nog op nadere maatregelen voor gewezen bewindspersonen. De reikwijdte van het huidige lobbyverbod wordt in deze afweging betrokken.

8) Kunt u toelichten op welke wijze handhaving van de regels uit het Handboek voor bewindspersonen, zoals bovengenoemde, plaatsvindt en welke sancties mogelijk zijn bij niet-naleving?

Het Handboek voor Bewindspersonen is een bundeling van praktische informatie die van belang is voor bewindspersonen, waaronder relevante wet- en regelgeving. Het Handboek bevat geen zelfstandige normstelling, en wordt dus ook niet als zodanig gesanctioneerd.

Het lobbyverbod vindt voor medewerkers van de Rijksdienst zijn juridische basis in de Gedragscode integriteit Rijk. De Gedragscode is geen vrijblijvende set van regels. Indien de ambtenaar zich niet gedraagt als een goed ambtenaar betaamt, kan er een disciplinaire maatregel (straf) worden opgelegd conform hoofdstuk 15 van de CAO Rijk. Voor het ambtelijk handelen jegens oud-bewindspersonen, geldt vanzelfsprekend ook de ministeriële verantwoordelijkheid. Voor (oud-) bewindspersonen is het lobbyverbod een van de spelregels die gelden voor aftredende en afgetreden bewindspersonen en het gebruik van de kennis en de positie die zij in die functie hebben opgedaan. Anders dan bij ambtenaren, is er ten aanzien van oud-bewindspersonen geen sprake van een rechtsverhouding waarbinnen eventueel sancties mogelijk zijn. Een gewezen bewindspersoon is weer een burger die alleen wettelijk kan worden gebonden (bijvoorbeeld geheimhoudingsverplichtingen; het sanctioneren van het schenden daarvan voor gewezen bewindspersonen is wettelijk geregeld in artikel 98 e.v. respectievelijk artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht). In ons stelsel van ministeriële verantwoordelijkheid is het beoordelen en eventueel sanctioneren van het handelen en doen van bewindspersonen, voorbehouden aan het parlement.

9) Acht u de huidige mogelijkheden om naleving van deze regels te waarborgen adequaat? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Het kabinet heeft geen signalen dat de naleving van deze regels ontoereikend is. Zoals ik bij vraag 3 heb gezegd, beraadt het kabinet zich nog op nadere maatregelen voor gewezen bewindspersonen.

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

10) Welke vereisten ten aanzien van de besluitvorming en transparantie bestaan er voor de secretaris generaal als deze besluit een uitzondering op het lobbyverbod toe te staan, zoals beschreven in het Handboek voor bewindspersonen? Bent u bereid te zorgen dat de Tweede Kamer in zo'n geval voortaan wordt geïnformeerd?

De secretaris-generaal van het desbetreffende ministerie heeft de mogelijkheid een uitzondering op het lobbyverbod toe te staan. Er zijn geen vereisten ten aanzien van de besluitvorming en transparantie.

11) Deelt u dat er een striktere, zo nodig wettelijke regeling moet komen voor de lobby door oud-bewindspersonen? Zo ja, welke elementen moeten daar volgens u onderdeel van uitmaken?

Zoals ik bij vraag 3 heb gezegd, beraadt het kabinet zich nog op nadere maatregelen voor gewezen bewindspersonen. Daar hoort ook de mogelijke juridische verankering van maatregelen bij.

12) Kunt u toelichten waarom het huidige lobbyverbod uit de Gedragscode integriteit Rijk (inclusief de mogelijkheid tot sanctionering) uitsluitend via de 'ambtelijke weg' loopt en niet op de oud-bewindspersonen gericht is? Vindt u dat wenselijk? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Voor de positie van gewezen bewindspersonen zij verwezen naar het antwoord op vraag 8. Zoals in de genoemde brief van 6 juli is gesteld, is in Nederland een sterke integriteitscultuur het uitgangspunt van het integriteitsbeleid voor de centrale overheid. Preventie, vertrouwen, bewustwording en eigen verantwoordelijkheid zijn de belangrijkste principes die gelden voor het integriteitsbeleid van ministers en staatssecretarissen. Die aanpak past ook geheel in de staatsrechtelijke verhoudingen (waarbij in dit kader de ministeriële verantwoordelijkheid het belangrijkste principe is). De zittende bewindspersonen zijn altijd verantwoordelijk voor de deugdelijkheid van besluitvorming en de zorgvuldige totstandkoming, ongeacht of er sprake is van beïnvloeding vanuit partijen in de samenleving. Om de ontwikkeling van een integer, transparant en weerbaar bestuur te bestendigen werkt het kabinet aan een aanpak met een bredere basis en meer balans tussen cultuur- en structuurgerichte maatregelen, zoals een gedragscode, trainingen en een heldere ondersteuningsstructuur. Het kabinet beraadt zich nog op de wenselijkheid van nadere maatregelen voor gewezen bewindspersonen.

13) Bent u bereid te onderzoeken op welke wijze het lobbyverbod en de naleving daarvan ook via de route van de oud-bewindspersoon juridisch verankerd zou kunnen worden en de Kamer hierover te informeren?

Zoals bij vraag 3 is gezegd, beraadt het kabinet zich nog op nadere maatregelen voor gewezen bewindspersonen. Daar hoort ook bij de gewenste juridische verankering van maatregelen bij.

14) Kunt u uiteenzetten hoe de Europese Commissie en andere EU-lidstaten met striktere regelgeving omtrent de lobby door oud-bewindspersonen deze hebben vormgegeven?

Conform artikel 11.4 van de Gedragscode voor leden van de Europese Commissie mogen voormalige leden gedurende een periode van twee jaar na afloop van hun ambtstermijn niet lobbyen bij leden of hun personeel namens hun eigen bedrijf of dat van hun werkgever of cliënt op gebieden waarvoor zij in het kader van hun portefeuille bevoegd waren. Voor de voormalige voorzitter geldt een periode van 3 jaar. Daarnaast stellen voormalige leden gedurende een periode van twee jaar na afloop van hun ambtstermijn de Commissie ten minste twee maanden van tevoren in kennis van hun voornemen om een beroepsactiviteit uit te oefenen. Indien deze nieuwe functie verband houdt met de portefeuille van het voormalige lid, raadpleegt de commissie het onafhankelijk ethisch comité.

- In Duitsland en Estland is dit op een vergelijkbare manier georganiseerd. Estland heeft als uitgangspunt ('Good practices for officials on communication with lobbyists') dat gewezen bewindspersonen niet in dienst treden als lobbyist bij een organisatie die tijdens de ambtstermijn het beleid op het voormalig terrein van de bewindspersoon heeft getracht te beïnvloeden. Ook dient een gewezen bewindspersoon niet in dienst te treden als lobbyist bij een organisatie die is beïnvloed door de beleidskeuzes van de bewindspersoon tijdens zijn of haar ambtstermijn.
- In Duitsland dienen bewindspersonen de regering in de 18 maanden na aftreden te informeren over een mogelijke vervolgfunctie, waarna onderbouwd door een aanbeveling van een onafhankelijke adviesraad de regering deze vervolgfunctie kan afkeuren voor een bepaalde periode. Dit besluit wordt openbaar gemaakt. Duitsland en Estland hanteren geen sanctiemechanisme.
- Andere EU-landen met regelgeving omtrent lobby door gewezen bewindspersonen zijn Ierland en Spanje. In Ierland is in de wet (Regulation of Lobbying Act 2015) vastgelegd dat gewezen bewindspersonen een jaar na aftreden niet lobbyen bij de overheidsdienst waar zij als bewindspersonen verantwoordelijk voor waren. Indien gewezen bewindspersonen deze werkzaamheden vooralsnog willen uitvoeren, vragen zij goedkeuring aan een onafhankelijke Commissie. ([SIPO Home | Standards In Public Office Commission | SIPO.ie](#))
- In Spanje geldt dat het voor gewezen bewindspersonen voor een periode van 2 jaar verboden is om werkzaamheden te verrichten voor organisaties en bedrijven die zijn beïnvloed door beleidskeuzes van de bewindspersoon tijdens diens ambtstermijn. Het niet naleven van de regels wordt mogelijk bestraft met het verlies van ontslagvergoedingen, de verplichting om de ontvangen bedragen terug te betalen, een verbod om openbare ambten te bekleden van vijf tot tien jaar, en een openbare verklaring van niet-naleving.
- Voor meer voorbeelden verwijs ik graag naar de GRECO evaluatierapporten in de 5de ronde en het OESO rapport 'Lobbying in the 21st Century'. Zoals ik ook heb aangegeven in mijn antwoorden op de Kamervragen (Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr.

Minister-President

Datum

8 september 2021

Onze referentie

4224389

3559) van de leden Van Baarle (DENK) en Sneller (D66), erkent de OESO in dit rapport dat de verschillende systemen van de lidstaten zich maar moeilijk laten vergelijken en dat lobby een complex onderwerp is.

[1] Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020–2021, nr. 3559. Vraag 8, p. 4.

[2] Koninklijk besluit nr. 4181627; Koninklijk besluit nr. 3752771.

[3] <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2017/10/03/handboek-voor-bewindspersonen>